

Varetægtsfængsling og virkelighed¹

Denne artikel er tildelt
en CC-By 4.0 licens

Henrik Karl Nielsen, advokat ph.d., Øens Advokatfirma A/S

Abstract

According to a study published by Emelí Lönnqvist in 2023, the percentage of inmates in pre-trial detention (imprisonment on remand) in Denmark differs significantly from the other Nordic countries. This is an issue of ongoing debate among Danish defence lawyers. The present study analyses 46 cases before the City Court of Copenhagen in 2023-2024, in which the public prosecutor has requested a pre-trial detention of the person charged with an offence. It is apparent that the relevant provisions on pre-trial detention are not applied restrictively despite the fact that a pre-trial detention is a deviation from the right of personal freedom. It is also apparent that the alternatives to pre-trial detention listed in section 765(2) of the Administration of Justice Act are not applied. Furthermore, it is apparent that decisions on pre-trial detention only rarely indicate the reasons that have justified a pre-trial detention.

Keywords

Pre-trial detention; imprisonment on remand; personal freedom
Varetægtsfængsling; frihedsberøvelse; personlig frihed

1. Indledning

Emelí Lönnqvist anførte i 2023, at udviklingen i frihedsberøvelsen af uskyldige i de nordiske lande havde været uudforsket i nordisk kriminologi. Hun anførte samtidig, at andelen af varetægtsfængslede i forhold til det samlede antal indsatte i de nordiske lande, bortset fra Danmark, lå på linje med det europæiske gennemsnit (Lönnqvist 2023, side 2). I en nyere artikel fremfører Isabel Fluxá Rosado, at 32 % af de indsatte i danske fængsler er varetægtsfængslede (Rosado 2024). Der blev i 2017 publiceret en analyse af trykte kendelser om varetægtsfængsling (Brandi og Winther 2017). Trykte kendelser fra de overordnede retter er ikke nødvendigvis repræsentative for den retspraksis, som arrestanten møder i grundlovsforhøret, fordi en trykt kendelse forudsætter, at en part har kæret, og at en redaktion har besluttet, at kendelsen skal offentliggøres. For at få et objektive datamateriale uafhængigt af forfatterens subjektive valg er der til artiklen anvendt samtlige 46 sager, der er behandlet

1. Title in English: Pre-trial detention and reality

ved 14 dommervagter og to *ad hoc* grundlovsforhør² i Københavns Byret i andet halvår 2023 og første halvår 2024. Med antallet af dommervagter og den tidsmæssige spredning over et år opnås en vis repræsentativitet. Kæremål og kendelser om fristforlængelser inddrages, og der henvises i relevant omfang til anden retspraksis og teori.

2. Retsgrundlagene for varetægtsfængsling i dansk ret

Hovedparten af kendelserne henviser til retsplejelovens § 762, stk. 1, og hjemrejselovens § 14, stk. 1.³ Analysen koncentrerer derfor til disse bestemmelser. Retsplejelovens § 762, stk.1, hjemler varetægtsfængsling, hvis retten finder, at der er "begrundet mistanke" om, at sigtede har begået en lovovertrædelse, der efter loven kan medføre fængsel i 1 år og 6 måneder eller derudover, og at der er "bestemte grunde" til at antage, at (1) sigtede vil unddrage sig forfølgningen eller fuldbyrdelsen, at (2) sigtede vil begå ny lovovertrædelse, eller (3) at sigtede vil vanskeliggøre forfølgningen i sagen. Hjemrejselovens § 14, stk. 1, hjemler varetægtsfængsling af udlændinge, når der er "bestemte grunde" til at anse den for at være "nødvendig" for at sikre udlændingens tilstedeværelse under sagen, indtil den pågældende kan udsendes.

3. Unddragelsesrisiko (retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1)

Varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1, forudsætter, at Anklagemyndigheden påviser "bestemte grunde" til at antage, at sigtede "vil" unddrage sig forfølgningen, hvilket er sket i 9 kendelser. Gammeltoft-Hansen har fremført, at det af bestemmelsens tidligere ordvalg "føje til at antage" fremgik, at der måtte forudsættes en objektivt forankret sandsynlighed af ikke ganske ringe grad som grundlag for antagelsen af unddragelsesrisiko (Gammeltoft-Hansen 1976, side 91). Dermed skulle ordlyden "vil unddrage" og kravet om "bestemte grunde" indebære, at det ikke er tilstrækkeligt, at sigtede *kan* unddrage sig retsforfølgning og fuldbyrdelse. Retsspraksis viser en mere lempelig anvendelse af § 762, stk. 1, nr. 1. I alle kendelser om varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1, har sigtede været udlænding. Teorien (Kistrup mfl. 2022, side 599) har fremført, at manglende "tilknytning" til Danmark ikke er tilstrækkeligt til, at der kan varetægtsfængsles efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1.

2. Dommervagter fordeles blandt retskredsens beneficerede advokater, jf. retsplejelovens § 333, stk. 1. Der er i perioden tilbudt afløsning og tilkald for at øge antallet af kendelser til brug for artiklen.

3. Retsplejeloven findes on line på www.retsinfo.dk/eli/lta/2024/250. Hjemrejseloven findes på www.retsinfo.dk/eli/lta/2024/1014.

Denne artikel er tildelt
en CC-By 4.0 licens

Det svarer ikke til den retstilstand, der ses i de undersøgte kendelser. Der er kendelser, hvor sigtedes "manglende tilknytning til landet" i sig selv er tilstrækkeligt til at opfylde kravet om "bestemte grunde" til at antage, at sigtede på fri fod vil unddrage sig forfølgningen eller fuldbyrdelsen.⁴ Det begrundes ikke nærmere, hvad der forstås ved "tilknytning". Begrundelsen er anvendt over for en sigtet, der havde dansk CPR-nummer.⁵ I nogle kendelser suppleres begrundelsen med en henvisning til "det oplyste om hans personlige forhold".⁶ Det viser ikke, hvilke personlige forhold, der er tillagt vægt, og hvorledes de er subsumeret under § 762, stk. 1, nr. 1, hvorefter der skal lægges vægt på "det om sigtedes forhold oplyste". I en kendelse suppleres henvisningen til manglende "tilknytning" med en henvisning til, at sigtede, der var svensk statsborger, ikke havde fast adresse i Sverige og havde opholdt sig i Rumænien i 6 måneder.⁷ I en kendelse fra Østre Landsret uddybes byrettens begrundelse, hvor der var henvist til "manglende tilknytning" og "det oplyste om hans personlige forhold". Landsretten "bemærker", at sigtede bor i Center Sandholm og har fået afvist en ansøgning om asyl, ikke er i besiddelse af et gyldigt pas, men har gyldigt fransk identitetskort, som sigtedes far havde sendt til de danske myndigheder.⁸ Over for sådanne tegn på subsistensløshed vægter en forklaring fra sigtede om hensigter om at forblive i Danmark ikke tungt. Generelt er § 762, stk. 1, nr. 1, praktiseret således, at kravene til de "bestemte grunde" til at antage risiko for unddragelse er beskedne. Kendelser om fortsat varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 764, stk. 1, 2. pkt., er ikke begrundet med en fornyet vurdering af unddragelsesrisikoen. Der henvises til, at grundlaget for varetægtsfængslingen "fortsat findes at foreligge".⁹

Efter retsplejelovens § 855, stk. 3, nr. 3 og 4,¹⁰ kan en hovedforhandling gennemføres i tiltaltes fravær inden for visse strafferammegrænser, også når der er nedlagt påstand om udvisning. I de generelle bemærkninger

4. *Københavns Byret, kendelse af 14. marts 2024 i sag SS 94-4885/2024; Københavns Byret, kendelse af 30. december 2023 i sag SS 94-30317/2023, Københavns Byret, kendelse af 26. november 2023 i sag SS 94-28157/2023, Københavns Byret, kendelse af 25. november 2023 i sag SS 94-28154/2023 og Københavns Byret, kendelse af 25. november 2023 i sag SS 94-28155/2023.*
5. *Københavns Byret, kendelse af 14. marts 2024 i sag SS 94-4886/2024 (varetægtsfængsling efter straksdom).*
6. *Københavns Byret, kendelse af 31. januar 2024 i sag SS 93-2165/2024 (fransk statsborger). Tillige fængsling efter § 762, stk. 1, nr. 2.*
7. *Københavns Byret, kendelse af 24. maj 2024 i sag SS 91-9124/2024. Sigtelsen vedrørte et forhold, der var begået mere end 11 måneder før anholdelsen, der fandt sted i Rødbyhavn, mens sigtede var i transit på vej til Sverige.*
8. *Østre Landsret, kendelse af 5. februar 2024, 12. afd. nr. S-297-24. Se tilsvarende Københavns Byret, kendelse af 14. marts 2024 i sag SS 94-4884/2024 hvor der udover "manglende tilknytning" lægges vægt på "oplysningerne" om sigtedes adfærd i forbindelse med hans ophold på Center Sandholm.*
9. *Københavns Byret, kendelse af 13. december 2023 i sag SS 94-28155/2023.*
10. *Affattet ved Lov nr. 485 af 30. april 2019 om ændring af retsplejeloven § 1, nr. 3 og 4.*

Denne artikel er tildelt
en CC-By 4.0 licens

til lovforslaget (LFF 2018-2029/1 side 174) blev det anført, at det i praksis blev oplevet som et væsentligt problem, at straffesager mod udlændinge, hvor der er nedlagt påstand om udvisning, ikke kunne gennemføres, hvis tiltalte udeblev fra hovedforhandlingen. Når anklageskrift og tidspunkt for hovedforhandlingen er forkyndt for tiltalte, jf. retsplejelovens § 844, stk. 2, har tiltalte ikke mulighed for at unddrage sig retsforfølgningen. Muligheden for at fremme sager i tiltaltes fravær indgår ikke med nogen vægt i nogen af de undersøgte kendelser. Retsplejelovens § 855, stk. 3, nr. 3, og 4, tilgodeser kun delvist de unddragelsesrisici, der kan begrunde varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1. Tiltalte kan unddrage sig fuldbyrdelsen, og den vil i så fald afhænge af mulighederne for udlevering. Den europæiske arrestordre (2002/584/RIA) kan udstedes for forhold, der efter den udstedende medlemsstats lovgivning kan straffes med frihedsstraf af en maksimal varighed på mindst 12 måneder. Hvis sigtede har fast bopæl i et andet EU-land, vil unddragelsesrisikoen være begrænset, eftersom sigtede kan anholdes på sin bopæl og varetægtsfængsles forud for overgivelsen til det udstedende land, jf. rammeafgørelsens art. 12. Eksistensen af den europæiske arrestordre har i ingen kendelser haft indflydelse på rettens vurdering efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1.¹¹

4. Hjemrejselovens § 14, stk. 1

Hjemrejselovens § 14, stk. 1,¹² og stk. 2,¹³ anvendes som hjemmel til frihedsberøvelse med det formål at sikre udvisning efter afsoning.¹⁴ Hjemrejselovens § 14, stk. 1, anvendes derudover som hjemmel til varetægtsfængsling af ikke-herboende udlændinge, der supplerer retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1. Det er sket i 7 sager. Hjemrejselovens § 14, stk. 1, erstattede fra den 1. juni 2021 udlændingelovens § 35, stk. 1.¹⁵ Bestemmelsen har efter ordlyd og forarbejder til formål at sikre udlændingens tilstedeværelse under sagen, indtil udvisning kan finde sted.¹⁶ Det er i overensstemmelse med formålet, at Anklagemyndigheden efter hjemrejselovens § 14, stk. 1, skal påvise, at der er "bestemte

11. Det kan tiltrædes, når Brandi og Winther 2017, side 233 anfører, at der ikke synes at være belæg for at antage, at det forhold, at der er mulighed for at begære udlevering efter den nordiske eller den europæiske arrestordre, med afgørende vægt taler for, at der ikke foreligger unddragelsesfare. Kistrup mfl. 2022, side 599 antager derimod, at udleveringsaftaler kan indgå i vurderingen af betingelserne for varetægtsfængsling (efter § 762, stk. 1, nr. 1).

12. *Københavns Byret, kendelse af 14. august 2023* i sag SS 91-20856/2023.

13. *Københavns Byret, kendelse af 23. maj 2024* i sag nr. SS 94-9012/2024.

14. *Ved Københavns Byret, kendelse af 24. maj 2024* i sag SS 91-9122/2024 frihedsberøves efter hjemrejselovens § 16, stk. 8, med henvisning til en administrativ afgørelse om udvisning

15. Lov nr. 226 af 8. juni 1982 om udlændinges indrejse og ophold i Danmark § 35.

16. Bet. 968 1982 om udlændingelovgivningen, s. 64.

grunde" til at anse varetægtsfængsling for at være "nødvendig" til at sikre udlændingens tilstedeværelse. Det vil der umiddelbart ikke være, hvis der ikke er konkrete holdepunkter for at antage, at sigtede har i sinde at forlade landet, eller forlade landet, for ikke at vende tilbage.¹⁷ I nogle kendelser anføres det, at sigtede ikke har "fast bopæl i landet".¹⁸ Dermed bliver betingelsen "ikke fast bopæl her i landet" i § 14, stk. 1, nr. 1, i sig selv ensbetydende med, at der er de i § 14, stk. 1, foreskrevne "bestemte grunde", ligesom betingelsen om "nødvendig" automatisk er opfyldt. Dermed fortolkes betingelserne for varetægtsfængsling efter hjemrejselovens § 14, stk. 1, tilsvarende lempeligt som retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1.

Hjemrejselovens § 14, stk. 1, nr. 1, indeholder tre fængslingsbetingelser. *For det første* skal udlændingen ikke have "fast bopæl" her i landet. *For det andet* skal der være "begrundet mistanke" om, at udlændingen har begået en lovovertrædelse. *For det tredje* skal lovovertrædelsen kunne medføre udvisning ved dom. Begrundelsen i kendelserne er, at der er "begrundet mistanke om", at sigtede "har begået en lovovertrædelse, der kan medføre udvisning efter udlændingelovens §§ 22-24". Det er mindre interessant i sager om tredjelandsborgere, hvor udgangspunktet efter udlændingelovens § 24 er, at der skal ske udvisning. For statsborgere i EØS-medlemsstater er udgangspunktet det modsatte, idet udvisning er en restriktion for retten til indrejse og ophold, der skal anvendes i overensstemmelse med opholdsdirektivets art. 27. Dermed skal der allerede ved grundlovsforhøret¹⁹ tages stilling til det forventelige i, at en påstand om udvisning vil ligge inden for rammerne af opholdsdirektivet, jf. *U 2020.3307 Ø*.²⁰ I den undersøgte periode er der i ingen kendelser om varetægtsfængsling taget stilling til spørgsmålet om forventelig udvisning efter opholdsdirektivets art. 27.²¹ I nogle kendelser kvalificeres de skærpene omstændigheder i sigtelsen.²² Det kvalificerende element vil efter opholdsdirektivets art. 27, stk. 2, kunne være et moment, der kan tale for udvisning. Men efter opholdsdirektivets art. 27, stk. 2, 2. led, skal domfældtes personlige adfærd udgøre en "reel, umiddelbar og tilstrækkelig alvorlig trussel, der berører en grundlæggende samfundsinteresse". Til grund herfor

17. Sml. *TfK 2018.65 V*.

18. *Københavns Byret, kendelse af 16. februar 2024* i sag SS 92-3442/2024, *Københavns Byret, dom af 14. september 2023* i sag SS 94-22773/2023 og *Københavns Byret, kendelse af 14. september 2023* i sag SS 94-22780/2023.

19. Se tilsvarende Kistrup mfl. 2022, side 599.

20. Se *Københavns Byret, kendelse af 19. juni 2023* i sag SS 94-16976/2023. Begæring om varetægtsfængsling efter hjemrejselovens § 14, stk. 1, ikke taget til følge, da overtrædelsen ikke kunne ventes at medføre udvisning.

21. *Østre Landsret, kendelse af 25. juni 2024*, 18. afd. kære nr. S-1824-24 indeholder i modsætning til den påkærende kendelse præmisser om opholdsdirektivets art. 27.

22. *Københavns Byret, kendelse af 14. september 2023* i sag nr. SS 94-22773/2023 (to rumænske statsborgere sigtet for tricktyveri). Det anføres: "idet det bemærkes, at der er tale om et forhold af trickmæssig karakter"; og *Københavns Byret, kendelse af 14. september 2023* i sag nr. SS 94-22780/2023 (to litauiske statsborgere sigtet for butikstyveri). Det anføres: "idet forholdene er begået i forening og ved at de anholdte har dækket over hinanden".

må ligge en samlet vurdering ikke blot af det muligt strafbare forhold, men også af gerningsmandens forhold.²³

Hjemrejselovens § 14, stk. 1, nr. 2, hjemler specifikt varetægtsfængsling i sager om indrejse i strid med indrejseforbud, men i praksis er retsplejelovens bestemmelser om varetægtsfængsling anvendt i sådanne sager. I 3 sager om indrejse i strid med et indrejseforbud har Anklagemyndigheden anmodet om og fået medhold i varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1.²⁴ I yderligere 2 sager om indrejseforbud er der afsagt straksdom under grundlovsforhøret.²⁵

Efter hjemrejselovens § 14, stk. 3, finder retsplejelovens bestemmelser om varetægtsfængsling og foranstaltninger, der træder i stedet herfor, i øvrigt anvendelse. Bestemmelsen stammer fra en ændring i 2000 af udlændingelovens § 35. Ifølge de specielle bemærkninger i lovforslaget (LFF 1999-2000 nr. 264) omfattede henvisningen til retsplejeloven ikke blot bestemmelserne om varetægtsfængsling i retsplejelovens kapitel 70, men også relevante bestemmelser i retsplejelovens øvrige kapitler, herunder kapitel 62 og 63 om rettens stedlige og saglige kompetence, § 731, stk. 1, litra a, om advokatbeskikkelse og kapitel 85 om kæremål. Det indikerer, at henvisningen til retsplejeloven er generel. I modsat retning taler lov-bemærkningerne, hvorefter udlændingelovens § 35, stk. 2, skal "markere", at retsplejelovens regler *ikke* finder anvendelse, i det omfang betingelserne i udlændingelovens § 35 er et supplement til retsplejelovens bestemmelser om varetægtsfængsling. Ifølge lovforslagets (LFF 2020-2021 nr. 203) specielle bemærkninger til hjemrejselovens § 14, stk. 3, får bestemmelsen særlig betydning i tilfælde, hvor der er spørgsmål om udvisning på grund af en lovovertrædelse, som ikke opfylder strafferammekravet i retsplejelovens § 762, stk. 1. Det er en følge af ordlyden af hjemrejselovens § 14, stk. 1, og er i overensstemmelse med forarbejderne, at strafferammekravet i retsplejelovens § 762, stk. 1, ikke stilles i sager om varetægtsfængsling efter hjemrejselovens § 14, stk. 1.

Efter retsplejelovens § 762, stk. 3, 1. led, kan varetægtsfængsling ikke anvendes, hvis lovovertrædelsen kan ventes at ville medføre straf af bøde eller fængsel i højst 30 dage. Bestemmelsen, der er en generel

23. Se *Københavns Byret, dom af 1. december 2023* i sag SS 1-23611/2022 (svensk statsborger. 60 dages betinget fængsel for 4 tilfælde af dokumentfalsk begået fra Sverige. Advarsel om udvisning) og *Københavns Byret, dom af 7. juli 2023* i sag SS 1-17598/2023 (ikke herboende fransk statsborger. 60 dages ubetinget fængsel for vold efter straffelovens § 245. Advarsel om udvisning).

24. *Københavns Byret, kendelse af 30. december 2023* i sag SS 94-30317/2023 (svensk statsborgers indrejse i strid med indrejseforbud. Tillige varetægtsfængsling efter § 762, stk. 1, nr. 2), *Københavns Byret, kendelse af 26. november 2023* i sag SS 94-28157/2023 (svensk statsborgers indrejse i strid med indrejseforbud) og *Københavns Byret, kendelse af 25. november 2023* i sag SS 94-28155/2023 (polsk statsborgers indrejse i strid med indrejseforbud).

25. *Københavns Byret, dom af 4. april 2024* i sag SS 94-5882/2024 (fængsel i 1 år) og *Københavns Byret, dom af 16. februar 2024* i sag SS 92-3481/2024 (fængsel i 60 dage).

Denne artikel er tildelt
en CC-By 4.0 licens

undtagelse til fængslingsbetingelserne i § 762, stk. 1, nr. 1, 2 og 3 og § 762, stk. 2, blev ændret den 1. juli 2001 i forbindelse med afskaffelsen af hæfte²⁶ og indførelsen af²⁷ strafferammegrænsen på fængsel i 30 dage.²⁸ Strafferammegrænsen på 30 dage er uomtalt i lovbemærkningerne til hjemrejselovens § 14, stk. 3. Jochimsen antager, at der kan varetægtsfængsles, hvis straffen ikke kan forventes at overstige fængsel i 30 dage (Jochimsen 2015, side 216). Retsplejelovens § 762, stk. 3, finder anvendelse såvel på herboende som ikke-herboende udlændinge.²⁹ I overensstemmelse hermed ses to kendelser, hvor anmodninger om varetægtsfængsling efter § 762, stk. 1, nr. 1, ikke tages til følge, men hvor der i stedet varetægtsfængsles efter hjemrejselovens § 14, stk. 1, nr. 1.³⁰ Dermed anvendes hjemrejselovens § 14, stk. 1, nr. 1, således, at den generelle henvisning i § 14, stk. 3, til "retsplejelovens bestemmelser om varetægtsfængsling" ikke omfatter § 762, stk. 3, 1. led.³¹ Resultatet er blevet tiltrådt af Østre Landsret.³² Ifølge landsretten udgør hjemrejselovens § 14, stk. 1, nr. 1, en særlig fængslingshjemmel, der har til formål at sikre udlændingens tilstedeværelse under sagen. På den baggrund kan der ske fængsling, hvis betingelserne herfor er opfyldt, og fængslingen i øvrigt må anses for at være proportional, uanset at lovovertrædelsen ikke kan forventes at ville medføre straf af fængsel i mere end 30 dage.³³ Østre Landsret henviser ikke til retsplejelovens § 762, stk. 3, 2. led, der udtrykker det generelle

26. Lov nr. 90 af 11. april 1916 om Rettens Pleje havde i § 780, stk. 1, en generel betingelse for fængsling, hvorefter straffen efter det foreliggende skønnes at ville blive højere end bøder eller simpelt fængsel. Simpelt fængsel blev ved Lov nr. 127 af 15. april 1930 om Ikrafttræden af borgerlig Straffelov m.m. §7, stk. 3, erstattet med hæfte.
27. Efter den før lovændringen gældende bestemmelse i straffelovens § 44 kunne hæfte idømmes fra 7 dage til 6 måneder. I den forstand indebar ændringen af retsplejelovens § 762, stk. 3, med en strafferammegrænse på 30 dages fængsel en udvidet adgang til at varetægtsfængsle.
28. Lov nr. 433 af 31. maj 2000 om ændring af forskellige bestemmelser i forbindelse med gennemførelsen af en lov om fuldbyrdelse af straf m.v. (Ændringer som følge af straf-fuldbyrdelsesloven, afskaffelse af hæftestrafen og prøveløsladelse af livstidsdømte m.v.) § 2, pkt. 12.
29. Se TfK 2008.623 Ø (løsladelse af rumænsk statsborger der var sigtet for lommetyveri). Anklagemyndigheden havde anmodet om varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1 og 3.
30. Københavns Byret, kendelse af 17. juni 2024 i sag SS 91-10659/2024 og Københavns Byret, kendelse af 14. august 2023 i sag SS 91-20887/2023.
31. Københavns Byret, kendelse af 16. februar 2024 i sag SS 92-3442/2024.
32. Østre Landsret, kendelse af 28. februar 2024 18. afd. S-479-24. Procesbevillingsnævnet, afgørelse af 17. april 2024 i j.nr. 24/06034 afslår tilladelse til kære til Højesteret. Ved Københavns Byret, dom af 26. februar 2024 i sag SS 92-3831/2024 var tiltalte blevet straffet med fængsel i 10 dage og udvist for overtrædelse af straffelovens § 174.
33. Kendelsen tager ikke stilling til foreneligheden af dette resultat med grundlovens § 71, stk. 5.

proportionalitetsprincip.³⁴ Resultatet vedrørende den generelle proportionalitetsvurdering svarer til Højesterets praksis om hjemrejselovens § 14, stk. 1,³⁵ hvor der heller ikke er henvist til retsplejelovens § 762, stk. 3, 2. led,³⁶ hvorfor det er usikkert, om proportionalitetsprincippet anvendes som et uskrevet retsprincip. Dermed er hjemrejselovens § 14, stk. 1, et vægtigt retsgrundlag for fængsling af ikke herboende udlændinge uanset prognoserne for sagens udfald. Varetægtsfængslingens længde kan overstige varigheden af den idømte straf,³⁷ og varetægtsfængsling kan opretholdes efter det tidspunkt, hvor en forventet straf må forventes at være udstået.³⁸

5. Gentagelsesrisiko (retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 2)

Varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 2, kan ses som udtryk for, at retssystemet undtagelsesvist skrider ind over for repetitiv kriminalitet, før sigtede er tiltalt og dømt. Betingelsen "bestemte grunde til at frygte" udtrykker en fremadrettet prognose om nye lovovertrædelser, og derfor kan bestemmelsen ikke hjemle varetægtsfængsling, hvis sigtelsen rejses i et enkeltstående tilfælde (Jochimsen 2015, side 225). Betingelsen "ny lovovertrædelse" indebærer, at det retrospektivt må lægges til grund, at sigtede allerede har begået en eller flere lovovertrædelser. Den fremadrettede prognose forudsætter en vurdering af "sigtedes forhold", og derfor medfører tidligere lovovertrædelser ikke sig selv, at betingelserne for varetægtsfængsling efter § 762, stk. 1, nr. 2, er opfyldt (Gomard 1976, side 301).

Ved den retrospektive vurdering er forstraffe et væsentligt moment. Endnu ikke-pådømte lovovertrædelser er lagt til grund, hvis sigtelsen

34. Afvigende herfra er *Østre Landsret, kendelse af 25. juni 2024*, 18. afd. kære nr. S-1824-24, hvor der henvises til "de proportionalitetshensyn, der er nævnt i retsplejelovens § 762, stk. 3".

35. *U 2023.2913 H* og *U 2019.1309 H* om udlændingelovens § 35, stk.1.

36. *U 2023.2913 H* finder ikke betingelserne for fortsat varetægtsfængsling efter hjemrejselovens §14, stk. 1, opfyldt, eftersom det ikke er godtgjort, at udsendelsessagen fremmes med "fornøden omhu". Der henvises ikke til retsplejelovens § 768, 2. pkt., der omhandler den situation, at undersøgelsen ikke fremmes med "tilstrækkelig hurtighed".

37. Varetægtsfængslingens længde kan overstige den idømte frihedsstraf med mere end det dobbelte, se *Københavns Byret, kendelse af 23. maj 2024* i sag SS 94-9015/2024 (varetægtsfængsling i 20 dage af rumænsk statsborger for overtrædelse af straffelovens § 276). Ved *Københavns Byret, dom af 12. juni 2024* i sag SS 94-10426/2024 blev straffen fastsat til fængsel i 10 dage, og umiddelbart efter domsafsigelsen blev domfældte varetægtsfængslet i yderligere 14 dage med henvisning til hjemrejselovens § 14, stk. 1, nr. 1.

38. *Københavns Byret, kendelse af 12. juni 2024* i sag SS 94-9064/2024 (fortsat varetægtsfængsling af nederlandsk statsborger i sag om indførelse af khat). Kendelsen er stadfæstet ved *Østre Landsret, kendelse af 25. juni 2024*, 18. afd. kære nr. S-1824-24. Kendelsen angiver ikke de momenter, der er indgået i proportionalitetsafvejningen.

har omfattet erkendte forhold, der er begået inden for kort tid.³⁹ En kendelse henviser udover forstraffe til verserende sager.⁴⁰ Hvis sigtede ikke tidligere er straffet og ikke erkender sigtelsen eller sigtelserne, har retten ikke samme retrospektive grundlag for en fremadrettet prognose om frygt for "ny lovovertrædelse". Grundlaget for en varetægtsfængsling efter § 762, stk. 1, nr. 2, skulle i så fald være, at retten mener at kunne kvalificere mistankegrundlaget så betryggende, at et eller flere forhold kan anses for at være lovovertrædelser på samme måde som erkendte forhold og tidligere afsagte domme. Retspraksis kan tyde på, at der er sket en lempelse i Anklagemyndighedens favør, efter at Østre Landsret har fundet betingelserne for varetægtsfængsling efter § 762, stk. 1, nr. 2, opfyldt i en sag om delvist erkendte sigtelser for deltagelse inden for kort tid i den organiserede handel med hash på Christiania.⁴¹ I en kendelse i den undersøgte periode er § 762, stk. 1, nr. 2, anvendt i en sag, der omfattede to ikke-erkendte forhold, som tidsmæssigt lå inden for få dage.⁴² I en anden kendelse er der varetægtsfængslet med henvisning til "karakteren af sigtelsen" og til, at forholdene vedrører den organiserede hashhandel på Christiania. Et af to forhold var tidsmæssigt afgrænset til besiddelse af større mængder euforiserende stoffer i et tidsrum af næsten 3 måneder.⁴³ Den begrundede mistanke vedrørte løbende lovovertrædelser og dermed en risiko for fortsættelse af disse. Der er i perioden afsagt en kendelse, hvor der varetægtsfængsles efter § 762, stk. 1, nr. 2, i en sag om fire sigtelser for overtrædelse af straffelovens § 132b over to dage. Kendelsen henviser til "nuværende sigtelser" og "nuværende personlige forhold".⁴⁴ Kendelsen tyder på, at kravene til gentagelsesrisiko kan være beskedne.⁴⁵

39. *Københavns Byrets kendelse af 25. november 2023* i sag SS 94-28153/2023 (sigtelse for salg af euforiserende stoffer som led i den organiserede hashhandel på Christiania efter at sigtede tidligere samme uge havde været anholdt for en tilsvarende forseelse. Begge forhold var erkendt).

40. *Københavns Byret, kendelse af 14. august 2023* i sag SS 91-20861/2023.

41. *U 2022.4853 Ø og Østre Landsret, kendelse af 18. november 2022*, 17. afd. nr. S-3498-22. Se tilsvarende *Østre Landsret, kendelse af 5. marts 2020*, 20. afd. nr. S-604-20 (anholdelse med få måneders mellemrum i forbindelse med deltagelse i den organiserede hashhandel på Christiania).

42. *Københavns Byret, kendelse af 31. januar 2024* i sag SS 93-2165/2024 (salg af hash som led i den organiserede handel på Christiania). Kendelsen blev stadfæstet ved *Østre Landsret, kendelse af 5. februar 2024*, 12. afd. nr. S-297-24.

43. *Københavns Byret, kendelse af 21. september 2023* i sag SS 94-23238/2023 (4 ud af 5 sigtede varetægtsfængslet efter § 762, stk. 2. De 4 sigtede og en medsigtet blev i øvrigt varetægtsfængslet efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3).

44. *Københavns Byret, kendelse af 14. september 2024* i sag SS 94-22787/2023. Det fremgår ikke, om sigtede var tidligere straffet, og der fremgår intet om sigtedes personlige forhold.

45. I *Københavns Byret, kendelse af 23. maj 2024* i sag nr. SS 94-9016/2024 varetægtsfængsles efter § 762, stk. 1, nr. 2, i en sag om fire sigtelser fra sensommeren 2023. Sigtelserne var ikke erkendt, og sigtede var ustraffet. Kendelsen er stadfæstet ved *Østre Landsret, kendelse af 4. juni 2024*, 23. afd. nr. S-1621-24.

Den fremadrettede prognose om de "bestemte grunde", der giver grundlag for at antage, at sigtede på fri fod vil begå "ny lovovertrædelse", skal efter § 762, stk. 1, nr. 2, foretages på grundlag af det om "sigtedes forhold oplyste". Dermed er der ingen materiel begrænsning af de forhold, som kan tillægges betydning. Efter retsplejelovens § 764, stk. 4, 2. pkt., anføres de konkrete omstændigheder i sagen, hvorpå det støttes, at betingelserne for varetægtsfængsling er opfyldt. Kendelser henviser sædvanligvis til sigtedes "økonomiske forhold"⁴⁶ eller "nuværende personlige forhold".⁴⁷ Derved angives ikke *hvilke* "personlige" og "økonomiske" forhold, som retten har kvalificeret som "bestemte grunde" til en frygt for, at sigtede på fri fod vil begå ny lovovertrædelse.⁴⁸ 5 kendelser er afsagt i sager om deltagelse i den organiserede handel med hash på Christiania. Hvis sigtede er uden arbejde, og ikke overbevisende kan redegøre for sine indtægtsforhold, tyder forholdene på, at sigtede ernærer sig ved den omhandlede handel, hvilket indikerer en gentagelsesrisiko.⁴⁹ Gentagelsesrisikoen kan afkræftes,⁵⁰ hvis sigtede har ordnede familiære forhold og fast arbejde. I en kendelse, hvor indtægtsgrundlaget var pension, kunne ordnede forhold ikke medføre løsladelse, hvilket begrundes med forstraffe fra 2018 og 2022, "de nuværende sigtelser" og "sigtedes nuværende personlige forhold".⁵¹ Dermed har ældre forstraffe også betydning ved vurderingen af gentagelsesrisikoen.

Varetægtsfængsling kunne have en konkret afskrækkende virkning, hvorved gentagelsesrisikoen kunne aftage proportionalt med længden af varetægtsfængslingen, hvor sigtede er fjernet fra sine vante omgivelser. Gentagelsesrisikoen anses imidlertid ikke som aftagende under varetægtsfængsling, og ved behandling af Anklagemyndighedens anmodninger om fortsat varetægtsfængsling afsiges kendelser med henvisning til, at grundlaget for den oprindelige kendelse om varetægtsfængsling fortsat "findes at foreligge".⁵² Der er i de undersøgte sager ikke foretaget en fornyet prøvelse

46. Københavns Byret, kendelse af 14. august 2023 i sag nr. SS 91-20861/2023.

47. Københavns Byret, kendelse af 30. december 2023 i sag SS 94-303119/2023. Kendelsen specificerer ikke de "nuværende personlige forhold", men det fremgår af sigtedes forklaring, at hun havde arbejdet "indtil for to år siden".

48. I Københavns Byret, kendelse af 14. august 2023 i sag SS 91-20859/2023 begrundes varetægtsfængsling med forstraffe og "de nuværende personlige forhold". Det fremgår, at sigtede forklarede om "sine personlige og økonomiske forhold".

49. Se Københavns Byret, kendelse af 28. februar 2024 i sag SS 93-4058/2024 om varetægtsfængsling for deltagelse i den organiserede handel med hash på Christiania. Kendelsen henviser til "de nuværende personlige forhold, hvor han er uden indtægt".

50. Se hertil Østre Landsret, kendelse af 18. november 2022 17. afd. nr. S-3498-22 ("oplysningerne om (...) personlige forhold taler ikke med afgørende styrke for et andet resultat").

51. Københavns Byret, kendelse af 14. marts 2024 i sag SS 94-4887/2024 (sigtelser for salg i to tilfælde af kokain på Halmtorvet). Sigtede forklarede, at han modtog førtidspension, boede til leje i en lejlighed, var gift og havde 5 børn.

52. Københavns Byret, kendelse af 6. februar 2024 i sag SS 93-30319/2023.

Denne artikel er tildelt
en CC-By 4.0 licens

af gentagelsesrisikoen.⁵³ I en kendelse begrundes gentagelsesrisiko knap 5 måneder efter varetægtsfængslingen med længden af gerningsperioden og at sigtelsen ("karakteren af kriminaliteten") vedrører den organiserede hashhandel på Christiania.⁵⁴

I samtlige sager, hvor der er varetægtsfængslet med henvisning til retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 2, er varetægtsfængslingen opretholdt frem til dom. Derved får varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 2, karakter af en fremrykket afsoning. Den idømte fængselsstraf afkortes efter straffelovens § 86, stk. 1, 1 pkt., med den tid, som varetægtsfængslingen har varet. Afhængigt af varigheden af den idømte straf reduceres proportionalt hermed den del af frihedsberøvelsen, hvor domfældte kan få rådgivning fra Kriminalforsorgen efter fuldbyrdelseslovens § 7, stk. 1. Gentagelsesrisikoen kan derfor bestå ved afsoningens ophør, men på det tidspunkt savnes hjemmel til varetægtsfængsling, fordi der ikke er en sigtelse.

6. Påvirkningsrisiko (retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3)

Retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, omtaler tre situationer, der anses som vanskeliggørelse af forfølgningen. Udtrykket "navnlig" er ensbetydende med, at eksemplifikationen ikke er udtømmende. Grundene, der gør det antageligt, at sigtede "vil" vanskeliggøre forfølgningen, skal være "bestemte", og efter ordlyden er det ikke tilstrækkeligt, at sigtede *kan* vanskeliggøre forfølgningen.⁵⁵ Derfor må Anklagemyndigheden påvise eksistensen af grunde, som retten kan kvalificere som "bestemte".⁵⁶ Hvis Anklagemyndigheden sandsynliggør, at der er mulige medgerningsmænd, der skal identificeres og sigtes, kan det i sig selv begrunde varetægtsfængsling efter § 762, stk. 1,

53. Efter Rigsadvokaten 2023 pkt. 3.2.1 skal der i forhold til retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 2, foretages en fornyet vurdering af gentagelsesrisikoen ud fra karakteren af den påsigtede kriminalitet og varigheden af den hidtidige varetægtsfængsling.

54. *Københavns Byret, kendelse af 14. februar 2024* i sag SS 1-2073/2024. To medsigtede blev ved *Københavns Byret, dom af 21. februar 2024* i sag SS 4-2072/2024 straffet efter straffelovens § 191, stk. 2, og særlovsbestemmelser med fængsel i 2 år henholdsvis 2 år og 6 måneder og varetægtsfængslet efter retsplejelovens § 769, stk. 1, jf. § 762, stk. 2, nr. 1.

55. Se *Københavns Byret, kendelse af 17. juni 2024* i sag SS 91-10645/2024 (sigtelse for overtrædelse af straffelovens § 192a, stk. 1). Løsladelsen begrundes bl.a. med, at anholdte selv har rettet henvendelse til politiet og med den forklaring, som han har afgivet, hvorefter der ikke er bestemte grunde til at antage, at han vil vanskeliggøre forfølgning i sagen.

56. Ved *Københavns Byrets kendelse af 24. maj 2024* i sag SS 91-9123/2024 varetægtsfængsles i 6 dage efter § 762, stk. 1, nr. 3, i en sag om indvortes besiddelse af euforiserende stoffer. Dermed sikres stofferne mod bortskaffelse på fri fod. Sigtede blev løsladt af Københavns Politi inden fristens udløb.

Denne artikel er tildelt
en CC-By 4.0 licens

nr. 3.⁵⁷ I en enkelt sag kunne eksistensen af mulige medgerningsmænd ikke begrunde varetægtsfængsling efter at sigtede havde aflagt fuld tilståelse. Der blev i stedet varetægtsfængslet med henvisning til gentagelsesrisiko.⁵⁸

Når flere sigtede fremstilles samlet og vælger ikke at udtale sig, vil man kunne formode, at de sigtede på fri fod vil afstemme deres forklaringer inden sagens hovedforhandling. Ingen kendelser begrunder en varetægtsfængsling efter § 762, stk. 1, nr. 3, med et ønske om at forhindre indbyrdes samtale mellem de sigtede. En kendelse lader det indgå i begrundelsen for en varetægtsfængsling, at de sigtede ikke har udtalt sig.⁵⁹ Det fremgår af samme kendelse, at et af de vigtigste efterforskningskridt inden fristens udløb ville være at "udfinde, anholde og sigte flere medgerningsmænd". Sagen vedrørte sigtelser for besiddelse af et trecifret antal kilo cannabisholdige produkter. En af de sigtede udtalte sig i et retsmøde knap 5 måneder efter varetægtsfængslingen, men blev fortsat varetægtsfængslet efter § 762, stk. 1, nr. 2 og 3. Retten begrunder den fortsatte varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, med en henvisning til, at sigtede ikke havde ønsket at udtale sig om, "hvem hashen var transporteret for".⁶⁰ Dermed foretages en ny og aktuel vurdering af påvirkningsrisikoen efter § 762, stk. 1, nr. 3. Nyere trykt retspraksis er tilsvarende udtryk for, at der i løbet af varetægtsfængslingen foretages en løbende vurdering af påvirkningsrisikoen, der kan være forsvundet, når efterforskningen er afsluttet.⁶¹

7. Proportionalitetsprincippet (retsplejelovens § 762, stk. 3, 2. led)

Det er en generel betingelse for varetægtsfængsling, at proportionalitetsprincippet i retsplejelovens § 762, stk. 3, 2. led, er iagttaget. Kriteriet "den herved forvoldte forstyrrelse af sigtedes forhold" forudsætter, at "sigtedes forhold" er belyst. Det vil de allerede skulle være, hvis Anklagemyndigheden begærer varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1 og 2, eftersom en vurdering af "sigtedes forhold" er en betingelse for varetægtsfængsling. Relevante "forhold" kan være sigtedes

57. Københavns Byret, kendelse af 14. marts 2024 i sag SS 94-4884/2024, Københavns Byret, kendelse af 26. december 2023 i sag SS 91-30274/2023 og Københavns Byret, kendelse af 25. november 2023 i sag SS 94-28154/2023.

58. Københavns Byret, kendelse af 24. maj 2024 i sag SS 91-9121/2024.

59. Københavns Byret, kendelse af 21. september 2023 i sag SS 94-23238/2023. Kendelsen henviser tillige til "sagens meget tidlige efterforskningsstadiet".

60. Københavns Byret, kendelse af 14. september 2024 i sag SS 1-2073/2024.

61. Se *U 2024.436 Ø*, hvor der i en sag om overtrædelse af straffelovens § 191, stk. 1, 1. pkt., sker løsladelse med henvisning til, at forholdet kun vedrørte sigtede selv, og at der ikke er oplysninger om, at der udestår efterforskning vedrørende det pågældende forhold, herunder vedrørende eventuelle leverandører og aftagere.

bopæl,⁶² arbejde eller uddannelse, der forstyrres ved en varetægtsfængsling. Ingen kendelser, der er afsagt i forbindelse med grundlovsforhør, omtaler rettens vurdering af § 762, stk. 3, 2. led.⁶³ Det er derfor ikke muligt at vurdere, hvilke "forhold", som retten har vurderet som relevante eller irrelevante for proportionalitetsvurderingen. § 762, stk. 3, 2. led, indgår ikke altid i begrundelserne for kendelser om fortsat varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 767, stk. 1, 3. pkt., og det er heller ikke konsekvent, at kendelser om varetægtsfængsling frem til dom redegør for overvejelser om proportionalitetsprincippet.⁶⁴ I en kendelse om varetægtsfængsling frem til dom begrundes rettens vurdering af proportionalitetsprincippet med, at "tidspunktet for hovedforhandlingen er fastsat til den 8. april 2024, og da en proportionalitetsvurdering frem til denne dato ikke er til hinder for fortsat fængsling".⁶⁵ Gennemgangen af kendelser om varetægtsfængsling viser, at det kriterium, der i § 762, stk. 3, 2. led, nævnes som det første ("misforhold til den herved forvoldte forstyrrelse af sigtedes forhold") ikke nævnes, mens det kriterium, der i § 762, stk. 3, 2. led, nævnes som det sidste ("den retsfølge, som kan ventes, hvis sigtede findes skyldig"), sædvanligvis nævnes som det eneste.⁶⁶

8. Alternativer til varetægtsfængsling (retsplejelovens § 765, stk. 1 og 2)

Retsplejelovens § 765, stk. 2, hjemler syv alternativer til varetægtsfængsling, der kan anvendes, hvor betingelserne for varetægtsfængsling er opfyldt. I tre kendelser har retten anvendt § 765, stk. 2, ved at bestemme, at sigtede har skullet anbringes på en lukket psykiatrisk hospitalsafdeling⁶⁷ eller på en lukket institution for unge under 18 år.⁶⁸ Dermed anvendes § 765, stk. 2, som hjemmel for frihedsberøvelse i surrogat og ikke som hjemmel til at opnå formålet med

62. Se *Københavns Byret, kendelse af 14. september 2023* i sag SS 94-22780/2023 (varetægtsfængsling efter hjemrejselovens § 14, stk. 1, nr. 1). Ved fristforlængelsen oplyste de sigtede deres permanente adresser i Litauen og blev ved *Københavns Byret, kendelse af 27. september 2023* i sag SS 94-22780/2023 varetægtsfængslet i yderligere 2 uger med henvisning til den oprindeligt afsagte kendelse.

63. § 762, stk. 3, 1. led, vurderes i *Københavns Byret, kendelse af 30. december 2023*, hvor retten skønner, at straffen vil overstige fængsel i 30 dage.

64. *Københavns Byret, kendelse af 26. februar 2024* i sag SS 92-2165/2024 (varetægtsfængsling frem til dom i sag om deltagelse i den organiserede handel med hash på Christiania) henviser til det oprindelige fængslingsgrundlag. *Københavns Byret, kendelse af 6. februar 2024* i sag SS 93-30319/2023 (varetægtsfængsling frem til dom i en sag om butikstyverier) begrundes proportionalitetsvurderingen med rettens vurdering af sigtelserne.

65. *Københavns Byret, kendelse af 6. marts 2024* i sag SS 94-30317/2023.

66. *Københavns Byret, kendelse af 6. februar 2024* i sag SS 93-30319/2023.

67. *Københavns Byret, kendelse af 31. december 2023* i sag SS 94-30321/2023 og *Københavns Byret, kendelse af 26. december 2023* i sag SS 91-30274/2023.

68. *Københavns Byret, kendelse af 14. marts 2024* i sag SS 94-4884/2024.

Denne artikel er tildelt
en CC-By 4.0 licens

frihedsberøvelsen ved mindre indgribende midler end varetægtsfængsling. Ingen kendelser begrundes den manglende anvendelse af retsplejelovens § 765, stk. 2. En kendelse fra Østre Landsret anfører, at landsretten "finder ikke mindre indgribende foranstaltninger for tilstrækkelige".⁶⁹ Det er ikke en realitetsbegrundelse, da § 765, stk. 1, ville have været anvendelig, hvis det havde forholdt sig modsat.

9. Begrundelseskravet (retsplejelovens § 764, stk. 4)

Efter retsplejelovens § 764, stk. 4, anføres der i en kendelse de "konkrete omstændigheder" i sagen, hvorpå det støttes, at betingelserne for varetægtsfængsling er opfyldt. Bestemmelsen blev indført i 1978⁷⁰ på baggrund af Bet. 728 1974. Ifølge betænkningen (Bet. 728 1974, side 43) har en begrundelse ikke værdi, hvis den blot formuleres som en gengivelse af lovens krav. Det blev anført (Bet. 728 1974, side 18), at den hidtidige kritik⁷¹ af begrundelser for kendelser om varetægtsfængsling "i praksis i det væsentlige" var imødekommet efter Højesterets kendelser i *U 1972.779 H* og *U 1972.780 H*. Der ses dog nyere kendelser fra Højesteret, hvori udtales, at begrundelseskravet ikke er iagttaget.⁷² Som det fremgår af gennemgangen af de enkelte fængslingshjemler, begrundes en flerhed af kendelser med en gengivelse af lovens betingelser for varetægtsfængsling eller ved generelle begrundelser, uden at det fremgår, hvorfor generelle kriterier medfører, at den konkrete sigtede bliver varetægtsfængslet. Jochimsen anfører, at domstolenes "tilbageholdenhed" med at give mere udførlige begrundelser kan skyldes, at man på sagens indledende stadier er "tilbageholdende" med at lægge sig fast på skyldspørgsmålet (Jochimsen 2015, side 261). Det kan ikke forklare, hvorfor det obligatoriske begrundelseskrav i praksis har svært ved at slå igennem, når mistankegrundlaget er kvalificeret som begrundet og der skal tages stilling til, om betingelserne for varetægtsfængsling er opfyldt.

69. Østre Landsret, kendelse af 5. februar 2024 i sag 12. afd. nr. S-297-24.

70. Lov nr. 243 af 8. juni 1978 om ændring af retsplejeloven m.v. (Efterforskning i straffesager, anholdelse og varetægtsfængsling, erstatning i anledning af strafferetlig forfølgning, herunder for frakendelse eller inddragelse af førerretten m.v.).

71. Se Hurwitz 1959, s. 450: "den i loven foreskrevne udtrykkelige begrundelse af fængslingen bliver som regel en blot formalitet, idet kendelsen uden nærmere motivering henviser til, at en af de i rpl. § 780 omtalte fængslingsgrunde skønnes at være til stede".

72. *U 2015.3263 H* og *U 2015.1794 H*. Se tillige *U 2007.2350 H*.

10. Konklusion

I to sager er sigtede blevet løsladt ved grundlovsforhøret.⁷³ To sigtede er blevet varetægtsfængslet i 6 dage⁷⁴ og er inden fristens udløb blevet løsladt af Københavns Politi. I samtlige afsluttede sager, hvor udfaldet er forfatteren bekendt, har sigtede været varetægtsfængslet frem til dom. Sagerne er endt med domfældelse. Dermed påviser undersøgelsen ikke, at anvendelsen af varetægtsfængsling medfører, at sagesløse mennesker frihedsberøves. De påbegynder derimod reelt afsoning, før de er dømt. I en sag er der under anken afsagt kendelse om løsladelse. Varetægtsfængsling er en undtagelse fra udgangspunktet efter grundlovens § 71, stk. 1, om, at den personlige frihed er ukrænkelig, hvilket efter § 71, stk. 2, kræver hjemmel i lov. Derfor springer det *for det første* i øjnene, at lovhjemlerne til at fravige udgangspunktet fra den grundlovssikrede ret ikke fortolkes indskrænkende. *For det andet* springer det i øjnene, at alternativerne til varetægtsfængsling i retsplejelovens § 765, stk. 2, ikke spiller nogen rolle i praksis bortset fra i de tilfælde, hvor frihedsberøvelsen sker i surrogat. *For det tredje* springer det i øjnene, at kendelser om varetægtsfængsling sjældent indeholder en konkret begrundelse for anvendelsen af fængslingsbetingelserne.

Fraværet af indskrænkende fortolkning af betingelserne for varetægtsfæng er markant i sager, hvor sigtede er ikke-herboende udlænding og varetægtsfængsles med henvisning til retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1, eller hjemrejselovens § 14, stk. 1. Selvom begrebet ikke findes i lovhjemlerne, anses sigtedes manglende "tilknytning" til Danmark i flere kendelser for at være tilstrækkeligt til at varetægtsfængsle. I sager om varetægtsfængsling efter hjemrejselovens § 14, stk. 1, tages ikke stilling til forventningen om, at lovovertrædelsen kan medføre udvisning ved dom. Konsekvensen er, at begrundet mistanke om en lovovertrædelse medfører varetægtsfængsling, mens udvisningsspørgsmålet afgøres, når der afsiges dom. Endelig er det væsentligt, at henvisningen i hjemrejselovens § 14, stk. 3, til retsplejelovens bestemmelser om varetægtsfængsling praktiseres således, at der gælder et generelt proportionalitetsprincip, men at strafferammegrænsen i retsplejelovens § 762, stk. 3, 1. led, der er et specifikt udtryk for samme princip, ikke anvendes i sager om hjemrejselovens § 14, stk. 1. Dermed varetægtsfængsles udlændinge i modsætning til danskere, uanset længden af den straf, der kan forventes, hvis sagen ender med domfældelse.

Gennem 125 år har der været yttret kritik af begrundelser i kendelser om varetægtsfængsling. Begrundelseskravet blev i 1978 skærpet med retsplejelovens

73. *Københavns Byret, kendelse af 17. juni 2024* i sag SS 91-10645/2024 (ikke risiko for påvirkning efter § 762, stk. 1, nr. 3) og *Københavns Byret, kendelse af 12. juni 2024* i sag SS 93-10459/2024 (ikke begrundet mistanke).

74. Med varetægtsfængsling i 6 dage efter § 762, stk. 1, frihedsberøves i en periode svarende til det dobbelte af det, der ville være muligt ved at opretholde en anholdelse i 3 gange 24 timer efter retsplejelovens § 760, stk. 5.

Denne artikel er tildelt
en CC-By 4.0 licens

§ 764, stk. 4. I Bet. 1492 2007 er det anført, at velbegrundede kendelser om varetægtsfængsling er af "meget stor betydning for sigtedes retssikkerhed" (Bet. 1492 2007, side 149). I sin betænkning fra 1901 anførte Proceskommissionen, at det omfang, hvori varetægtsfængsling "nu for Tiden ofte anvendes" mere end noget andet i den bestående ordning af strafferetsplejen havde været "Genstand for Angreb". Proceskommissionen nævnte muligheden for en ændring i den retning, at "Varetægtsfængsel ikke anvendes uden for Tilfælde, i hvilke der *in concreto* foreligger bestemte retfærdiggørende Grunde for dets Anvendelse" (Proceskommissionen 1901, sp. 3035). Eftersom retsplejelovens begrundelseskrav er specielle udtryk for begrundelseskravet i grundlovens § 71, stk. 3, 1. pkt., er det ikke tilfredsstillende, at der fortsat kan fremføres velbegrundede indvendinger mod oplysningsværdien af retternes begrundelser. Når retsplejelovens § 764, stk. 4, indeholder et begrundelseskrav, er det ikke urimeligt at forvente, at årsagerne til en varetægtsfængsling fremgår af den kendelse, som sigtede efter retsplejelovens § 764, stk. 4, sidste pkt. har krav på at få udleveret. Formålet med § 764, stk. 4, er ikke, at sigtede selv skal gætte på årsagen til varetægtsfængslingen.

Kontaktoplysninger

Henrik Karl Nielsen: hkn@oadv.dk

Litteratur

Bet. 728 1974 om anholdelse og varetægt

Bet. 968 1982 om udlændingelovgivningen

Bet. 1492 2007 Begrænsning af langvarige sigtelser og varetægtsfængslinger

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/38/EF af 29. april 2004 om unionsborgeres og deres familiemedlemmers ret til at færdes og opholde sig frit på medlemsstaternes område, om ændring af forordning (EF) nr. 1612/68 og om ophævelse af direktiv 64/221/EØF, 68/360/EØF, 72/194/EØF, 73/148/EØF, 75/34/EØF, 75/35/EØF, 90/364/EØF, 90/365/EØF og 93/96/EØF (EØS-relevant tekst).

Hans Gammeltoft-Hansen: *Varetægtsfængsling*, København 1976.

Sofie-Amalie Gregaard Brandt og Cecilie Boel Winther: *Varetægtsfængsling i praksis*, Ugeskrift for Retsvæsen 2017 B 231ff.

Bernhard Gomard: *Studier i den danske straffeprocess*, København 1976.

Stephan Hurwitz: *Den danske strafferetspleje*, 3. forkortede og reviderede udgave, København 1959.

Jørgen Jochimsen: *Grundlovsforhøret*, 2. udg., København 2015.

Michael Kistrup, Jakob Lund Poulsen, Jens Røn og Thomas Rørdam: *Straffeprocessen*, 4. udg., København 2022.

Lov nr. 90 af 11. april 1916 om Rettens Pleje

Lov nr. 127 af 15. april 1930 om Ikrafttræden af borgerlig Straffelov m.m.

Lov nr. 226 af 8. juni 1982 om udlændinges indrejse og ophold i Danmark

Lov nr. 485 af 30. april 2019 om ændring af retsplejeloven

Lov nr. 433 af 31. maj 2000 om ændring af forskellige bestemmelser i forbindelse med gennemførelsen af en lov om fuldbyrdelse af straf m.v.

Lovforslag LFF 1999-2000 nr. 264

Lovforslag LFF 2018-2029/1

Lovforslag LFF 2020-2021 nr. 203

Emelí Lönnqvist: *Prisoners of process: The development of remand prisoner rates in the Nordic countries*, Nordic Journal of Criminology 2023, nr. 2. pp. 1-19.

Proceskommissionens Betænkning, RT A 1901

Rigsadvokatens meddelelse af 1. januar 2023, afsnittet: langvarige varetægtsfængslinger og proportionalitet i varetægtsfængslingers længde.

Isabel Fluxá Rosado: *Derfor fører Danmark på varetægtsfængsling i Norden*, Advokaten 2024, 2, s. 28ff.

Rådets rammeafgørelse 2002/584/RIA af 13. juni 2002 om den europæiske arrestordre og om procedurerne for overgivelse mellem medlemsstaterne.

Denne artikel er tildelt
en CC-By 4.0 licens